

Znamenný rospev – 7. hlas ruténskej redakcie

Katalóg normatívnych popevkov

Materiál pre spracovanie popevkov 7. hlasu z ruténskych irmologionov (RI):¹

- Irmosy:** Vskr– Nedeľa (*kánon vzkriesenia*)
SSD– sviatok Zoslania sv. Ducha (*Päťdesiatnica*)
St.– stúlpové irmosy (oktoich cez všedné dni)
- Stichiry:** sIt– všeobecný iteratívny nápev (nepresne *samohlasen*)
sD1, sD2– „naslávné“ stichiry Bohorodičky (večiereň na nedeľu)
pNT– samopodoben *Ne k tomú vozbraňajemy jesmý*
Anast., Apost., Alfabet, Anat. – stichiry nedeľnej večierne a utierne²
- Iné:** Step– stupňové antifóny (*Stepenna*) na nedeľnej utierni
SA6– 6. antifóna na utierni Strastí
(SA6a = samopodoben *Dnés bdit Iúda*)
Prok– *prokimeny, Allilua, Boh Hospód'*

Venujeme sa iba štandardným tvarom formúl v irmologione. Novšie varianty formúl³ reflektujeme iba okrajovo; ich tvary v prostopení uvádzame v osobitnom dokumente. Takisto vynechávame viaceré veľkorospevné a neštandardné formuly s jednorázovým výskytom.

© 2010 www.irmologion.nfo.sk

¹ Z kontextu je zrejmé, že ide o spevy 7. hlasu, preto v siglách neuvádzame príslušnosť k hlasu.

² Tieto stichiry sa v ruténskej tradícii spievajú na jednoduchý iteratívny nápev. Podľa ruských neumov a SI je však možné zrekonštruovať ich vlastnú znamennú melódiu v „ruténskom slohu“. Predstavujú dôležitý most pri štúdiu vzťahov medzi gréckou a slovanskou tradíciou 15. storočia.

³ Ide o univerzálny stichirový nápev (sIt) a nedeľný kánon (Vskr).

Stupnica:

Stupnica irmologického 7. hlasu ZR pri bežnom zápise v irmologione.
Podrobnejší rozbor stupnice 7. hlasu uvádzame v samostatnom dokumente.



Výnimočne sa melódia môže dostať až k spodnému tónu A (SA6), čo nie je možné z technických príčin zapísať pri danej lokalizácii 7. hlasu do osnovy. Napriek tomu dávame prednosť nižšej lokalizácii, najmä z dôvodu kompatibility s 3. hlasom. Mnohé popevky, prítomné vo viacerých hlasoch, sú na svojich štandardných pozíciách.

Hlavný tón – F. Pohyblivé tóny – E^b/E, b/h.

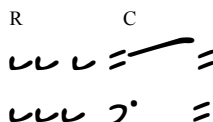
Centrálne/deklamačné tóny: a, c.

Poznámka: V zápise melódie sú nepovinné (variantne prítomné) noty označené slabšie (sivou farbou). Byzantským ekvivalentom znamenných popevkov dávame v záujme prehľadnosti rovnaký názov a pridávame predponu proto-, ktorú stručne zapisujeme #.

Triedy V-II, V-II⁺, S-II

Do V-II. triedy radíme popevky, v ktorých za hlavným vrcholom nasleduje finála. V 7. hlase sú také dva a aj to zriedkavé. Podobne zriedkavou je trieda V-II⁺, zastúpená jedine *rymzou*.

Naopak, trieda S-II z hľadiska frekvencie výskytu jej popevkov patrí v 7. hlase k dominantným. Ide o kadencie, ktorých vrchol je vyjadrený *strelou* alebo pomalým *holubcom*.



Za osobitnú zmienku stojí *ruza* v sIt. G-ruzu nachádzame iba v ruskom malom ZR. Všade inde prevláda *a-ruza*, pričom v kyjevskom nápeve sa miestami objavuje aj s deklamačným tónom *c* (! nie je to *c-ruza*). V RI sa deklamácia na *c* stáva štandardom. Kadencia je zjednodušená, videli sme ju už v irmosoch v J833.

S460

Kyjev

L1709,1816

var. [neumes]

var. [neumes]

var. [neumes]

var. [neumes]

var. [neumes]

var. [neumes]

Ruza premetná

Na niekoľkých miestach je kadencia podľa neumov viac rozdrobená;⁷ popevok sa vtedy nazýva *ruza premetná*. V RI sa okrem Step 1c interpretuje štandardným spôsobom.

16.-17. stor.

RI

var.

var. RI

Ruza premetná s triaskou

V Step 2a,3a sa v prístupke objavuje *triaska*.⁸

16.-17. stor.

RI

var.

var.

Podjezd svetlý

Ak sa *ruza* nachádza pred *mrežou*,⁹ finálny tón sa v neumoch „otvára“ do *mreže* náhradou *statie* za *strelu*. V ruských *kokizníkoch* sa takýto popevok nazýva *podjezd svetlý*, ale v RI sa melodicky nijak nelíši od *ruzy*.

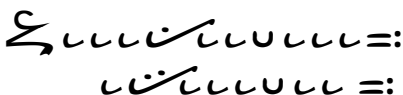
⁷ Napr. začiatok sD1; v Step 1c, 3b je popevok redukovaný na holú kadenciu.

⁸ Varianty neumového zápisu kadencie sú rovnaké ako pri bežnej *ruze premetnej*.

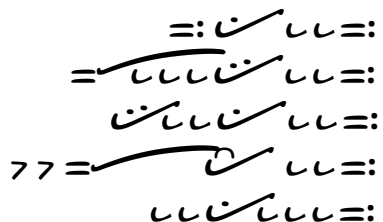
⁹ Napr. st. 2/8, 5/24 v S429.

← *Ruza* má ako predchodcu v S407 často ešte len neemancipovanú časť prístupky iných popevkov (najmä *kulizmy*), ktorá sa až po reforme 15. storočia priklonila k štandardnej *ruze*. Spomedzi samostatných popevkov má *ruza* ako „pravzor“ neumové sekvencie piatich najčastejších typov. Za touto rozmanitosťou stojí fakt, že reforma v 15. storočí postavila *ruzu* ako štandardný začiatok piesní. Jediná *ruza* tak prepísala rozmanitosť pôvodných začiatočných popevkov.

Prvý typ nenájdeme pri iných popevkoch, takže by mohlo ísť (spolu s typom V.) o autentický pravzor *ruzy*:

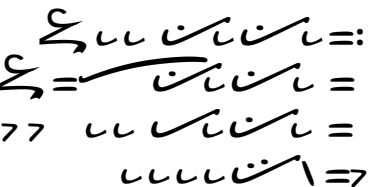
Typ I. ξ 

Druhý a tretí typ sú takisto predchodcami novšieho popevku *taganec*.

Typ II. 

Typ III. 

Štvrtý typ neumov nájdeme medzi predchodcami popevkov *vozmer*, *prihlaska* a *pojezdka*.

Typ IV. 

Piaty typ je pomerne zriedkavý, ale nájdeme ho iba pri *ruze*:

Typ V. 

Ruza premetná má v S407 osobitné pravzory:

$\dot{\gamma} \setminus =$ $= \text{—} \text{—} \text{—}$

⇔ Znamenná *ruza* má niekoľko výrazných paralel v strednobyzantských irmosoch. Ako ukazuje porovnanie rôznych strednobyzantských prameňov, napriek zdanlivo rôznej melódii sú tieto formuly navzájom voči sebe vo variantnom vzťahu.

Prvý typ *#ruzy* zodpovedá v S407 typom II, III a nesamostatným častiam prístupiek.

Gr. 12.-14. stor. // *#ruza* I

Druhý variant patrí k najfrekventovanejším a zodpovedá prevažne typom II, III, IV v S407. V kadencii vidíme možný terciový vzťah k znamennej *ruze*.

#ruza II

Porovnanie:

Gr. 12.-14. stor.

RI

Tretí variant je najfrekventovanejší a stojí na miestach, kde sa v S407 nachádzajú všetky typy okrem I. Melodicky sa dokonale zhoduje s novobyzantskou *#osokou* 3. hlasu – zdá sa, že práve 7. hlas mohol spolupôsobiť na zmenách melodiky 3. hlasu.

#ruza III

Porovnanie:

Gr. 12.-14. stor.

RI

Štvrtý typ *#ruzy* nie je frekventovaný, ale je pozoruhodný tým, že spravidla stojí na miestach, kde má S407 typ V. Melodicky najlepšie zodpovedá znamennej *ruze* (a ešte lepšie *vyplavke*).

S407 / Typ V.

#ruza IV

V-II⁺-G/a – Rymza/ ϱίμζα

⇒ **Rymza** je V-analógiou *ruzy*.¹⁰ Podľa neumov sa *rymza* od *ruzy* líši inou distribúciou nôt nad slabiky. Melodicky je *rymza* o niečo jednoduchšia, ale v mnohých RI sa nahrádza *ruzou* a naopak, melódiu *rymzy* miestami nájdeme na neumoch *ruzy*.

	A U R S C	
S408		var.
16.-17. stor.		var.
RI		
	var.	

⇐ *Rymza* má ako predchodcu v S407 buď neemancipovanú časť prístupky *kulizmy* alebo podobné samostatné neumové sekvencie ako v prípade *ruzy*. Pred reformou teda medzi *rymzou* a *ruzou* nebol rozdiel.

⇔ Znamenná *rymza* sa štirikrát nachádza na začiatku irmosu, kde má rôzne nie veľmi presvedčivé strednobyzantské paralely. V strede irmosu ju nájdeme dvakrát a na oboch miestach jej zodpovedá rovnaká grécka formula.

	Porovnanie:
Gr. 12.-14. stor.	
	RI

¹⁰ SSD 3,4, Vskr 3,8, st. 2/7,8

S-II-F/a – Vyplavka/ ΒΥΠΛΑΒΚΑ

⇒ *Vyplavka*¹¹ je na úrovni neumov takmer zhodná s *ruzou*, chýba jej však nástupný ťažký znak. Melodicky sa líši nižšou prístupkou.

	A	U	R	S	C	
S408	℄	℄	℄	℄	℄	
16.-17. stor.	℄	℄	℄	℄	℄	
						var. ℄
						var. ℄
RI						
SI						

⇐ *Vyplavka* má ako predchodcu v S407 najčastejšie neemancipovanú časť prístupky *kulizmy*. Dvakrát nachádzame aj samostatné formuly:

⇔ Znamenná *vyplavka* má najčastejšie nasledujúcu strednobyzantskú paralelu:

Gr. 12.-14. stor.

¹¹ st. 3/12, 6/31, 8/40, 9/47,49, sD2, SA6c,d.

V-II-a,cla – Vozmer rýchly

⇒ *Vozmer rýchly*¹⁴ sa v 7. hlase nachádza iba v Step 1a, 2bc a niektorých stichirách neprepísaných do RI.

	R	V	
S407			
S408			
16.-17. stor.			
RI			

S408			
16.-17. stor.			
RI			

¹⁴ Popevok nazývame podľa jeho neumových paralel v 4. hlase.

Triedy V-III , S-III

Popevky triedy V-III sú charakteristické trojslabičnou kadenciou:



Trieda S-III obsahuje kadencie



V-III-a/a – Vozmer / ВОЗМЕР

⇒ *Vozmer* je v 7. hlase buď variantným znením *prihlasky*¹⁵ alebo (nie vždy presvedčivo) emancipovanou prístupkou niektorého zo záverových popevkov. Má znaky III. triedy, hoci sa niekedy pri chýbajúcej deklamácií bližšie k *prihlaske*, na rozdiel od ktorej ale v melodickej realizácii nedosahuje tón *d*.

a) *Vozmer s trojslabičnou kadenciou*¹⁶

Základný *vozmer* má trojslabičnú kadenciu. Nástupným vrcholom je spravidla deklamačný tón *a*, môže ním však byť aj *c*.

	A	U	R	S	V	k	Z
S408	↘	↘	↘	↘	↘	↘	↘
16.-17. stor.	↘	↘	↘	↘	↘	↘	↘
RI							
					</		

b) Vozmer s dvojslabičnou kadenciou ¹⁷

Vozmer s kratšou kadenciou je v 7. hlase základným tvarom popevku. Na príklade z SSD 3 ho definuje Grigorev.

	A	U	R	(S)	C
S408	Ⲛ	ⲚⲚⲚⲚ		Ⲛ	Ⲛ
	Ⲛ	ⲚⲚⲚⲚ		Ⲛ	Ⲛ
16.-17. stor.	Ⲛ	ⲚⲚⲚ		Ⲛ	Ⲛ
	Ⲛ	ⲚⲚ		Ⲛ	Ⲛ
	Ⲛ+	ⲚⲚⲚ	Ⲛ	Ⲛ	Ⲛ
	Ⲛ+	ⲚⲚⲚ	Ⲛ	Ⲛ	Ⲛ
	Ⲛ+	Ⲛ	Ⲛ	Ⲛ	Ⲛ

c) G/D – Vozmer nízky ¹⁸

Vozmer s melódiou o kvintu nižšie sa v neumovom zápise líši iba minimálne. Melodicky je v RI nejednotný až sporný. V SI sa interpretuje v štandardnej výške. ¹⁹

	A	U	R	(S)	C
S408		ⲚⲚⲚ	Ⲛ	Ⲛ	Ⲛ
16.-17. stor.	Ⲛ	ⲚⲚⲚ		Ⲛ	Ⲛ
		ⲚⲚⲚⲚ	Ⲛ	Ⲛ	Ⲛ
	Ⲛ	ⲚⲚⲚ	Ⲛ	Ⲛ	Ⲛ

RI

	A	U=V	k	Z
S408	Ⲛ	Ⲛ	Ⲛ	Ⲛ
16.-17. stor.	Ⲛ	Ⲛ	Ⲛ	Ⲛ
	Ⲛ	Ⲛ	Ⲛ	Ⲛ

	A	U	R	(S)	C
	ⲚⲚⲚ		Ⲛ	Ⲛ	Ⲛ
	ⲚⲚⲚ		Ⲛ	Ⲛ	Ⲛ
	Ⲛ	ⲚⲚⲚ	Ⲛ	Ⲛ	Ⲛ

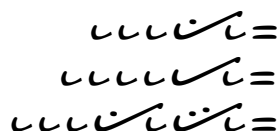
RI

¹⁷ Vskr 9, SSD 3, SA 6c,d

¹⁸ SSD 3,5

¹⁹ Kvintový rozdiel v interpretácii niektorých popevkov je vlastný už gréckym melódiám z 12.-14. storočia.

⇐ *Vozmer* má ako predchodcu v S407 neemancipovanú časť prístupky záverových popevkov alebo samostatnú formulu, ktorá presne zodpovedá novšiemu neumovému zápisu *vozmeru* alebo *prihlasky*:



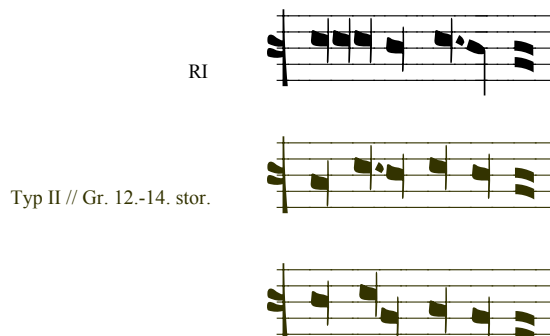
Vozmer s dvojslabičnou kadenciou je poreformným výdobytkom a nemá v S407 presvedčivú ani ustálenú paralelu.

⇔ *Vozmer* je pomerne zriedkavý popevok. V strednobyzantských prameňoch má niekoľko paralel, ktoré sa nachádzajú aj na miestach *prihlasky* a *ruzy*.

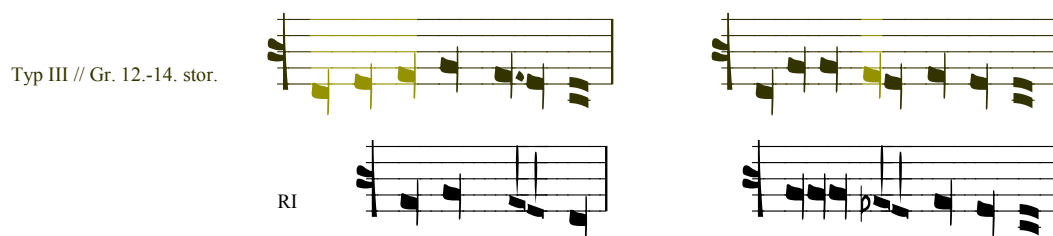
Typ I má rovnaký rytmus ako znamenný *vozmer*, ale výrazne odlišný melodický pohyb. Vzťah k *vozmeru* je sporný.



Typ II je štatisticky veľmi slabo podložený, melodicky však dobre (vo vyššej verzii) zodpovedá *vozmeru*:



Typ III nachádzame na mieste *vozmeru* v stupňových antifónach a stichirách oktoichu, je však o kvintu nižšie a melodicky zodpovedá *nízkemu vozmeru*.



S-III-a/a – *Ulomec malý*/ Οὐλομέλις

⇒ *Ulomec malý*²⁰ je kratším variantom nižšieho *ulomca veľkého*. Na rozdiel od 3. hlasu ho v 7. hlase radíme do triedy III. Nachádza sa výlučne v stupňových antifónach. Rozlišujeme tri varianty podľa nástupnej časti.

a) Ľahký nástup:

	A	U	R	S	V	Z*
16.-17. stor.	Ⲁ	Ⲥ	Ⲡ	Ⲩ	Ⲯ	Ⲱ
S414	Ⲁ	Ⲥ	Ⲡ	Ⲩ	Ⲯ	Ⲱ
RI						
J029						

b) Ťažký nástup:

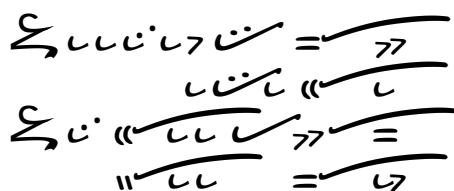
	A	U	S	V	Z*	
S408	Ⲁ	Ⲥ	Ⲩ	Ⲯ	Ⲱ	
16.-17. stor.	Ⲁ	Ⲥ	Ⲩ	Ⲯ	Ⲱ	
S414	Ⲁ	Ⲥ	Ⲩ	Ⲯ	Ⲱ	
RI						

c) Trasený nástup:

	A	U	S	V	Z*	
16.-17. stor.	Ⲁ	Ⲥ	Ⲩ	Ⲯ	Ⲱ	
	Ⲁ	Ⲥ	Ⲩ	Ⲯ	Ⲱ	
	Ⲁ	Ⲥ	Ⲩ	Ⲯ	Ⲱ	
	Ⲁ	Ⲥ	Ⲩ	Ⲯ	Ⲱ	
	Ⲁ	Ⲥ	Ⲩ	Ⲯ	Ⲱ	
RI						

²⁰ Step 1b (typ a), 2a (typ b), 3b, 1c (typ c).

⇐ *Malý ulomec* má v S407 zreteľných predchodcov s podobným neumovým zápisom:



⇔ *Ulomec malý* má v strednobyzantských prameňoch otvorené paralely, teda nejde o celé formuly. Napriek rozmanitosti badať spoločné znaky. Prvý typ zodpovedá znamennému ulomcu a),b), druhý trasenému c).

Typ I // Gr. 12.-14. stor.




Typ II // Gr. 12.-14. stor.



S-III-a/a – Prihlaska trasená / Πειλασκα αζ τφάσχοφ


⇒ *Prihlaska trasená* sa v 7. hlase nachádza iba v niektorých stichirách, ktoré v preklade RI nenájdem.²² Jej melodické znenie preto stanovujeme podľa Grigoreva a podľa paralel v iných hlasoch (1. a 4.).²³

Grigorev

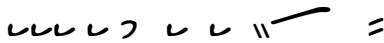


R (S) V Z


S414




S411



náš návrh





var.




⇔ Strednobyzantskú paralelu k *trasenej prihlaske* možno stanoviť jednoznačne. V stichitách, ktoré máme k dispozícii, je však byzantská melódia o kvintu nižšie a podobá sa na znamennú *staleu*. To nás vedie k presvedčeniu, že podobnosť až zameniteľnosť *staleu* s prihlaskou *trasenou* na úrovni neumov nie je náhodná a prezrádza ich pôvodnú formálnu totožnosť, tj. oba popevky sú len dvoma rôznymi variantmi jednej formuly v kvintovej dualite.

Gr. 12.-14. stor.

ZR



²² Napr. na utierni nedele Praotcov.

²³ Neumový zápis je blízky *ulomcu veľkému*, pričom aj melódie sú na úrovni kostry zhodné.

V-III-?,c/a,c – Stezia, Zavodka / ΓΙΣΤΕΪΑ, ΖΑΒÓΔΚΑ

⇒ *Stezia* (apostrofov) a v kadencii o terciu vyššia²⁴ *zavodka* sa v 7. hlase nachádzajú iba v niektorých spevoch neprepísaných do RI.²⁵ Ich melódiu preberáme z ruských prameňov.



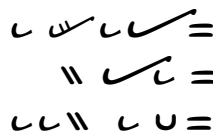
V-III-a/a – Nametka menšia / НАМÉТКА МЭНШАА

⇒ *Nametka menšia* sa v 7. hlase nachádza iba v SA6. Okrem základného znenia môže byť položená o kvintu nižšie, kde je však melodicky zhodná s nízkou *prihlaskou* či *vozmerom*.

	S	V	Z	
S408				var.
16.-17. stor.				var.
				var.

Rozdiel kvinty bol azda melodicky neutrálny. To znamená, že tón *h* by mal byť neznižovaný alebo naopak, tón *e* znížený. Zápis vo VS potvrdzuje druhú možnosť v praxi 17. storočia.

⇐ *Nametka menšia* má ako predchodcu v S407 sekvencie



²⁴ SI spravidla prekladá *zavodku* nižšou melódiou *stezie*.

²⁵ Napr. na 9. kráľovskej hodinke pred sviatkom Bohojavlenia, v evanjeliovej stichire a ypakoji .

Trieda V-IV a S-IV

V triede IV. sa nachádzajú popevky s kadenciou typu:

trieda V-IV:	trieda S-IV:
V k Z	V k Z

V-IV-a/a – Taganec/ ТАГАНЕЦ

⇒ *Taganec* je v 7. hlase²⁶ rýchlejšim variantom *prihlasky* a ide o priebežný popevok.²⁷ Nachádzame ho v troch variantoch.

a) Krátky taganec

S408, 16.-17. stor.

A	V	k	Z
:	:	:	:
:	:	:	:
:	:	:	:

RI

var. A+V/ J029

var. k/ MR

J002

²⁶ Vskr 3,5,6,9, SSD 3,4, st. 1/3,6.

²⁷ Tým sa líši od rovnako znejúceho popevku 3. hlasu, ktorý je prevažne záverový. V 7. hlase sa podľa potreby melódia *taganca* nahrádza bežnou *prihaskou*.

b) Bežný taganec

S408, 16.-17. stor.

U R S V k Z

RI

var. k / J002 a MR – ako v a)

c) Taganec so zavodom

S408, 16.-17. stor.

A V k Z

var. k / J002 a MR – ako v a)

Taganec so zavodom nachádzame iba raz (*SSD 4*), jeho melodická interpretácia v RI je navzdory neumom zhodná s bežným *tagancom*.

⇐ *Taganec* má ako predchodcov v S407 zhruba rovnaké formuly, aké sme našli v prípade *ruzy*, typ I-III.

Five lines of musical notation showing rhythmic patterns with equals signs.


⇔ *Taganec* prekvapivo nemá v 7. hlase žiadnu stabilnú ani melodicky blízku strednobyzantskú paralelu.


V-IV-a/a – Taganec rožkový


⇒ Na niekoľkých miestach 7. hlasu²⁸ nachádzame popevok s neumami podobnými *tagancu*, ale melódiou *rožka svetlého*.²⁹ Môže mať jednoduchý (a) alebo dvojité nastup (b).

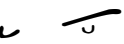
a)


A V k Z

S408 

16.-17. stor. 


RI 


var. 


var. A 


b)

A V k Z

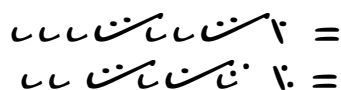
16.-17. stor. 

RI 

var. 



⇐ *Taganec rožkový* má ako predchodcov v S407 spravidla časť prístupky *kulizmy* či *mreže*, alebo osobitnú neumovú sekvenciu s *palkou vozdermutou*:












²⁸ SSD 7, st. 3/12,13, 5/28, 6/31, Step 2b(?)

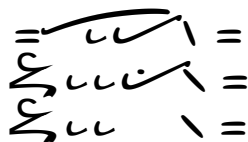
²⁹ Pre nedostatok slabík v katabáze sa niekedy melódia redukuje na *vozmer*.

S-IV-a/a – Pojezdka / Ποέζακα





⇒ Pojezdka sa v 7. hlase³¹ nachádza iba v stupňových antifónach.

	S V k Z	
S408		
16.-17. stor.		var. =+ ♯+
S414		
J480		
J002		var. S, J002 
RI		var. V, J672-3 
		

⇐ Pojezdka má v S407 nie veľmi ustálený, ale predsa zreteľný predobraz:



⇔ Pojezdka má v strednobyzantských prameňoch rôzne paralely, zdá sa, že až v ZR sa melódia na rovnakých slovách (*svyatým dúchom*) ujednotila.

Gr. 12.-14. stor.		
		

³¹ Step 1,2,3c. Pojezdka v 7. hlase nie je totožná s rovnomenným popevkom 3. hlasu.

K základnému typu veľkej *prihlasky* radíme aj popevok s jednoduchou predĺženou anabázou, ktorá nahrádza chýbajúcu deklamáciu. V niektorých RI (L1709, J029) sa táto nezvyčajná deklamácia v rozpore s neumami presúva na svoje obvyklé miesto.

The image shows three lines of neumes. The first line has a colon after the first two characters. The second and third lines have a colon after the first character. Below the neumes are four staves of musical notation, each corresponding to a line of neumes. The notes are mostly quarter notes with stems pointing down, and some have flags.

Nástup *velkej prihlasky* často pozostáva akoby z dvoch nástupných vrcholov. V jednom prípade ide o štvoricu znakov, ktoré skutočne akoby zdvojovali nástup. Deklamácia v tomto popevku je v neumoch zriedkavá a v RI sa takmer vôbec nevyskytuje.

S408

16.-17. stor.

The image shows four lines of neumes. The first line has a colon after the first two characters. The second line has a colon after the first character. The third line has a colon after the first character and a yellow highlight on the second character. The fourth line has a colon after the first character and a yellow highlight on the second character. Below the neumes are two staves of musical notation. The first staff has a yellow highlight on the first two notes, a grey highlight on the third note, and a cyan highlight on the fourth note. The second staff has a grey highlight on the first two notes and a cyan highlight on the third note. To the right of the musical notation are two variations labeled 'var.'. The first variation shows a yellow highlight on the first note and a grey highlight on the second note. The second variation shows a grey highlight on the first note and a yellow highlight on the second note. Below these are two more variations labeled 'var.'. The first variation shows a yellow highlight on the first note, a grey highlight on the second note, and a cyan highlight on the third note. The second variation shows a grey highlight on the first note, a grey highlight on the second note, and a cyan highlight on the third note.

⇔ *Prihlaska* má v strednobyzantských prameňoch jednoznačnú a výraznú paralelu, ktorá je rovnaká v prípade *strednej* aj *veľkej prihlasky*. Pri porovnaní so znamenou melódiou môžeme konštatovať podobnosť blízku zhode.

Gr. 12.-14. stor. S407

RI

Nízka prihlaska ako popevok v ZR nemá na miestach svojho výskytu jednoznačné strednobyzantské paralely. Avšak formulu podobnú znamennej nízkej prihlaske nájdeme viackrát na mieste bežnej *prihlasky* alebo *ruzy*³⁵.

RI







Gr. 12.-14. stor.

³⁵ Pripomínáme, že novšia *ruza* často „prepísala“ popevok, ktorý bol v predreformných neumoch (S407) zhodný s neumami zodpovedajúcimi neskoršej *prihlaske* alebo *vozmeru*.


S-V-cl/a – Rozmet / ʃɔʀmɪtʃ

⇒ Rozmet je v 7. hlase³⁶ priebežno-záverový popevok, ktorý sa vyskytuje najmä pred priamou rečou v 7. a 8. piesni. V S407 mal zápis podobný *kulizme*, ale po reforme stratil predkadenciu a ťažké znaky kadencie sa nahradili (okrem S414,424) ľahšími. Preto ho s určitými výhradami radíme do triedy V. a nie KM.

a) Rozmet s ľahkým nástupom

	A	U	R	S	V	k	Z		
S408	ʃ	ʃ	ʃ	ʃ	ʃ	ʃ	ʃ	=	
16.-17. stor.	ʃ	ʃ	ʃ	ʃ	ʃ	ʃ	ʃ	=	
S414	ʃ	ʃ	ʃ	ʃ	ʃ	ʃ	ʃ	=	
S424	ʃ	ʃ	ʃ	ʃ	ʃ	ʃ	ʃ	=	
RI								var. A	
									
S429	ʃ	ʃ	ʃ	ʃ	ʃ	ʃ	ʃ	=	
RI									
J002								var.	

b) Rozmet s ťažkým nástupom

	A	U	R	S	V	k	Z		
S408	ʃ	ʃ	ʃ	ʃ	ʃ	ʃ	ʃ	=	
16.-17. stor.	ʃ	ʃ	ʃ	ʃ	ʃ	ʃ	ʃ	=	
	ʃ	ʃ	ʃ	ʃ	ʃ	ʃ	ʃ	=	
RI									

³⁶ st. 7/35,36, Vskr 4,6,7,8

S429

RI

J002

⇐ V S407 má *rozmet* zreteľný, dobre vyprofilovaný pravzor s kadenciou *pastely*. Vlastná kadencia je rovnaká ako pri *kulizme*, rozdiel je však v predkadencii. Táto podobnosť viedla niekedy k vzájomnej zámene *kulizmy* a *rozmetu* (napr. Vskr 6,8).³⁷

I. Pravzor pre *rozmet* v S407, s vlastnou predkadenciou:

II. Pravzor pre *rozmet* v S407, ktorý je zhodný s *kulizmou*:

⇔ *Rozmet* má v strednobyzantských prameňoch výraznú paralelu, ktorá navyše presne zodpovedá neumom v S407.

S407

Gr. 12.-14. stor., typ I

RI

³⁷ Strednobyzantské pramene tu naozaj majú #kulizmu.

Gr. 12.-14. stor., typ II

The image displays four staves of musical notation, likely representing a single melodic line in a Greek church mode. The notation is written on a five-line staff with a clef. The notes are represented by black stems with flags, indicating a specific rhythmic pattern. The first staff has two flats (b) above the staff, indicating the key signature. The second and third staves show a similar melodic structure. The fourth staff is labeled 'RI' and shows a different rhythmic pattern. The text 'Gr. 12.-14. stor., typ II' is positioned to the left of the first staff.

Všimnime si (dôsledný) terciový rozdiel vo finálach. Inak je grécky #rozmet pozoruhodný podobnosťou so znamenným rozmetom v niektorých prekvapujúcich detailoch.

S,V-V-a/a,c,d – Ulomec veľký/ Οὐλομέλιζ

⇒ Ako *ulomec veľký* v 7. hlase označujeme tri odlišné neumové sekvencie a dve melodické interpretácie, ktoré nie vždy zodpovedajú neumom.

a) *-a-Ulomec veľký vyšší (dertica)*³⁸

Vyšší variant *ulomca* je v súlade s definíciou kokizníka (Grigorev). S rovnakou melódiou sa interpretujú dve mierne odlišné neumové sekvencie. Súvis melódie s neumami nie je úplne jasný.

The image displays musical notation for the 'Ulomec veľký vyšší (dertica)' variant. It includes neumes for two sources: S408 and 16.-17. stor. The neumes are organized into two columns labeled 'A' and 'C'. Below the neumes are two staves: 'RI' (Revised Interpretation) and 'J002'. The RI staff shows a sequence of notes with some notes highlighted in cyan. The J002 staff shows a similar sequence of notes. The neumes for S408 and 16.-17. stor. are also highlighted in cyan.

⇐ V S407 má *ulomec veľký* zhruba rovnaký zápis ako v novších zdrojoch, vrátane dvojakosti neumových sekvencií.

The image shows three lines of neumes. The first line has a double notation symbol (two parallel lines) followed by a neume. The second line has a double notation symbol followed by a neume. The third line has a double notation symbol followed by a neume. This illustrates the double notation used in S407.

⇔ *Ulomec veľký vyšší* má v strednobyzantských prameňoch síce nie jednotné, ale predsa melodicky dobre zodpovedajúce paralely.


The image displays musical notation for the 'Ulomec veľký vyšší' variant. It includes neumes for two sources: Gr. 12.-14. stor. and RI. The neumes are organized into two columns. Below the neumes are two staves: 'RI' and 'J002'. The RI staff shows a sequence of notes with some notes highlighted in yellow. The J002 staff shows a similar sequence of notes. The neumes for Gr. 12.-14. stor. and RI are also highlighted in yellow.


³⁸ St. 8/43, Vskr 1,8.


b) a/a-Ulomec veľký nižší³⁹

Nižší variant *ulomca* sa melodicky podobá *ulomcu malému* z triedy III. Melódia, o kvartu nižšia voči *ulomcu veľkému* v 3. hlase, svojím exegetickým vzťahom k neumom zasahuje medzi *licá* (*hypostázy*). Nepatrí k bežnému inventáru RI; vo Vskr 1 ju má len J029 a v SA6 ju uvádzajú len najstaršie rukopisy.

A U R S C

S408 


16.-17. stor.  var. 

 var. 

S429 

S430 

J002,039  var. 

VS 

J029 

⇐ V S407 sa na mieste nižšieho *ulomca* (Vskr 1) nachádza sekvencia, ktorej vzťah k novšiemu neumovému zápisu popevku je sporný.



⇔ *Ulomec veľký nižší* má v strednobyzantských prameňoch jedinú paralelu (Vskr 1), ktorá mu je melodicky podobná. Neprekvapuje, že sa podobá aj *#malému ulomcu* :

Gr. 12.-14. stor. 

VS 

³⁹ Vskr 1, SA 6a,b.

Trieda KM

Popevky na báze kulizmy a mreže

Trieda KM v 7. hlase obsahuje záverové popevky s „ťažkou kadenciou“, ktorej zväčša predchádza ľahká predkadencia. Inými slovami, trieda KM je triedou *predĺžených popevkov*.

Popevky typu K (= kulizmy) majú po reforme z konca 15. storočia kadenciu s tromi ťažkými neumami (stacie, strely). Popevky typu M (=mreže) sa graficky od typu K líšia náhradou ťažkého znaku za ľahký na prvej pozícii kadencie.

Súbor popevkov triedy KM v 7. hlase je v porovnaní s inými hlasmi pomerne chudobný, obsahuje iba 5 štandardných popevkov. Ich systém je jednoduchý – všetky majú deklamačný tón *a* a líšia sa iba finálou (F // G), čo má svoj pôvod už v byzantskom 7. hlase.

<u>Dekl. tón</u>	<u>Finála</u>	<u>Typ K</u>	<u>Typ M</u>
a	F	<i>Kulizma</i>	<i>Prekladka</i>
a	G	<i>Voznos konečný</i>	<i>Mreža, Koleso</i>

K-a/F – Kulizma / ΚΑΛΙΖΜΑ ΣΦΕΔΙΖΑΑ

Kulizma stredná je hlavný a častý⁴⁰ záverový popevok v 7. hlase. Uzatvára vnútorné periódy aj celok piesní. Podobne ako v 3. hlase, aj tu má neumový zápis dva varianty líšiace sa v jednom predkadenčnom znaku a viaceré varianty nástupu.

a) *Kulizma – plný tvar*

⇒ Plný tvar *kulizmy* je typický prítomnosťou znaku *složítia* pred kadenciou. Tomu v najjednoduchšom tvare popevku predchádza iba deklamácia – podľa neumov. V melodickej interpretácii RI je v závere deklamácie alebo dokonca namiesto nej rozvinutá anabáza, ktorá ústi do prvej mikrokadencie C¹.

	R	C ¹	c ²	V ²	k	Z
S408	LLL	∥	∩: \	≈	≈	≈
16.-17. stor.	LLL	∥	∩: \	≈	≈	≈

Väčšinou však v *kulizme* predchádza deklamácii štandardný nástup⁴², ktorý môže byť aj zdvojený. Aj tu mikrokadencii C¹ predchádza anabáza (len v RI), ale bez opory v neumoch či ruskom SI. Jadro popevku je rovnaké ako vyššie, s rovnakými variantnými zneniami.

16.-17. stor.

	∩ ∩: \	LLL	∥	∩: \	≈	≈
--	--------	-----	---	------	---	---

⁴⁰ Prekvapuje len jeho neprítomnosť v stupňových antifónach.

⁴¹ Variant J002 predstavuje časté, ale nie permanentné špecifiká tohto rukopisu. Na mnohých miestach má *kulizma* v J002 bežný tvar, ktorý nájdeme v iných rukopisoch.

⁴² Často ho RI ignorujú a interpretujú popevok vyššie spomenutým jednoduchším spôsobom.

Niekoľkokrát nachádzame *kulizmu* s dôraznejším nástupom. Podľa S407 usudzujeme, že tu ide o spojenie dvoch samostatných popevkov.

Nižší nástup (Vskr9) má vrchol v tóne *a*; prístupka *kulizmy* je tu zhodná s *a-ruzou*.

16.-17. stor. 

RI 

var. 

Vyšší nástup (Vskr7, SSD4, st.8/43) má vrchol v tóne *c*:

S408 

16.-17. stor. 

RI 

var. 

Vyšší dvojitý nástup (st. 5/27) má vrcholy tiež v tóne *c*:

S408 

S429 

J029 

RI 

var. 

b) Kulizma – kratší tvar

⇒ Kratší tvar *kulizmy* (bez znaku *složitia*) je zriedkavejší⁴³ a v jeho interpretácii sú RI nejednotné a neraz pod vplyvom plného tvaru.

	A	U	R	c	V	k	Z
S408							
16.-17. stor.							
SI							

⁴³ SSD1,3, st. 1/4,6, 4/18, 6/32, 7/37, 8/39-42,45.

⇐ *Kulizma* v 7. hlase je produktom reformy z konca 15. storočia. V starších rukopisoch sa tento popevok písal so strelou na vrchole kadencie.⁴⁴ Avšak aj tam sa rozlišoval tvar s mikrokadenciou alebo bez nej, s nástupom alebo bez neho.

Dlhší tvar:

S407

Kratší tvar:

S407

⇔ *Kulizma* patrí medzi znamenné popevky s najzreteľnejšou paralelou v gréckych rukopisoch 12.-14. storočia. Grécka #*kulizma* má niekoľko typov kadencie a prístupky.

⁴⁴ Ide teda o proces opačný ako vo väčšine iných hlasov, kde sa z pôvodnej kulizmy odčlenili popevky ako *pastela*, *driaby*, *voznos*.

K-a/G – Voznos konečný / ВoзHóцъ KоHéHьHя

⇒ *Voznos konečný* je alternatívou *kulizmy* a väčšinou sa stal typickým záverovým popevkom pre jednotlivé hlasy. V 7. hlase je ale prekvapivo zriedkavý a RI ho väčšinou prekladajú štandardnou melódiou *kulizmy*; výnimkou sú len dve stichirové melódie.⁴⁵ Podobne ako v 4. hlase má *voznos konečný* o stupeň vyššiu finálu oproti *kulizme*, čiže sa končí tónom G.

A) *sD1*

	U	R	S	c	V	k	Z	
S408								var.
16.-17. stor.								var.

SI

RI

J002

J480

var. I229

kulizma

B) *sIt*

	U	R	S	c	V	k	Z	
17. stor.								
S460, Kyjev								var.

J672

L1709

⁴⁵ S mel. *kulizmy* v RI: Vskr 6, pNT; s vlastnou melódiou: sD1, sIt.

⇐ *Voznos konečný* 7. hlasu má v S407 rovnakého predchodcu ako *kulizma*. Z hľadiska neumového zápisu kadencie dokonca môžeme tvrdiť, že práve *voznos konečný* je skutočným nasledovníkom hlavného záverového popevku v S407, kým *kulizma* predstavuje ortografický odklon.

Voznos konečný, S407

⇔ #*Voznos konečný* je v byzantských prameňoch 12.-14. storočia o niečo častejší než v ZR, ale stále ide o pomerne zriedkavú formulu. Najčastejšie ho nachádzame v stichirách oktoichu (nielen na konci) z Grottaferraty (L. Tardo), pričom neraz iné rukopisy majú na daných miestach *kulizmu*. Aj v gréckej tradícii teda išlo o dve ekvivalentné formuly.

Melodika #*voznosu* nie je úplne stabilná. Pozoruhodné pritom je to, že grécky #*voznos* môže mať finálu F aj G.

K-a/G – Voznos široký

⇒ *Voznos široký* nachádzame v stupňových antifónach.⁴⁶ Ide o relikť formuly, ktorá sa vo väčšine prípadov priklonila k *mreži*. Z melodického hľadiska ide o melizmatickú exegézu *voznosu konečného*, čoho dokladom sú aj neumy, ešte začiatkom 16. storočia nie príliš vzdialené od štandardného *voznosu*.

S408	
S433	
S410	
S429	
S414	

SI

RI

Melódia v RI je v prístupke nejednotná, ale kadencia je stabilná. V porovnaní s SI je ruténska exegéza ešte o niečo bohatšia.

⇐ *Voznos široký* má v S407 stabilný pravzor, ktorý svojou jednoduchosťou ničím nepripomínal neskoršie bohaté exegézy.

S407

⇐ / ⇔ *Voznos široký* má v strednobyzantských prameňoch rovnakú paralelu ako *mreža*.

Gr., 12.-14. stor.

⁴⁶ Step 1a,b, 2a.

M-a/F – Prekladka / Πρεκαλάδα

⇒ **Prekladka** je najbližší⁴⁷ M-variant *strednej kulizmy*, ktorý sa aj melodicky ponáša na *kulizmu* a občas sa ňou v preklade RI aj zamieňa. Je to typický a frekventovaný popevok 7. hlasu.⁴⁸ Podobne ako pri *kulizme* jej nástup môže byť zdvojený.

	A	U	R	c	V	Z	
S408	↘	↗	↘↘↘	↗	↘	↘	var. c: ↘ ↗
16.-17. stor.	↘↘	↗↘	↘↘↘	↘	↘	↘	
	↘	↗	↘↘↘↘	↘	↘	↘	

J002		var. V:
iné RI		var.
sIt // S460		
L1709		

Nástup môže byť dôraznejší, analogicky ako pri *kulizme*:

Vskr 4,8, st. 8/44; st. 5/26:

S408	↘	↘↘↘	↘	↘
	↘↘	↗↘↘	↘	↘
16.-17. stor.	↘↘	↘↘↘↘	↘	↘

SSD 1, st. 1/4:

S408	↘	↘↘↘	↘	↘
16.-17. stor.	↘+	↘↘↘	↘	↘

⁴⁷ Druhým M-variantom *kulizmy* je *mreža*, popevok ktorý sa často navzdory neumom nahrádza *prekladkou*.

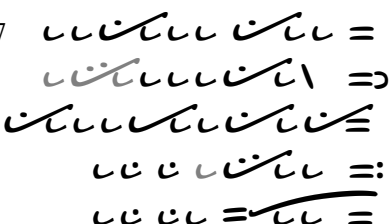
⁴⁸ Výskyt – viac ako polovica stĺpcových irmosov a irmosov Vskr; ďalej SSD1,9, sD1, sIt.

⇐ *Prekladka* má v S407 troch „predchodcov“. Ide o zreteľne vyprofilované formuly.

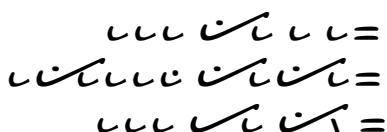
I. Aspoň 7-krát je v S407 na mieste neskoršej *prekladky* neumová sekvencia zodpovedajúca *mreži*.⁴⁹

S407 

II. Vo väčšine prípadov novšej *prekladke* zodpovedá sekvencia pripomínajúca skôr *taganec*. Vzťah k neumom *prekladky* nie je jasný, ide o súvislosť určenú iba štatisticky.

S407 

III. Variant II. môže mať kadenciu o slabiku dlhšiu. Neumová sekvencia pripomína novšiu *prihlasku*:



⇔ Znamenná *prekladka* má prekvapivo málo presvedčivých strednobyzantských paralel v kánonoch Vskr, SSD (iba dvakrát v 8. irmose). V stĺpových irmosoch je paralel už viac a zvlášť v irmosoch 9. piesne je koincidencia⁵⁰ vysoká. Podobne je to aj v stichirách.

Strednobyzantská #*prekladka* má tri varianty. Najbližšie z melodického hľadiska má k znamennej *prekladke* typ I:

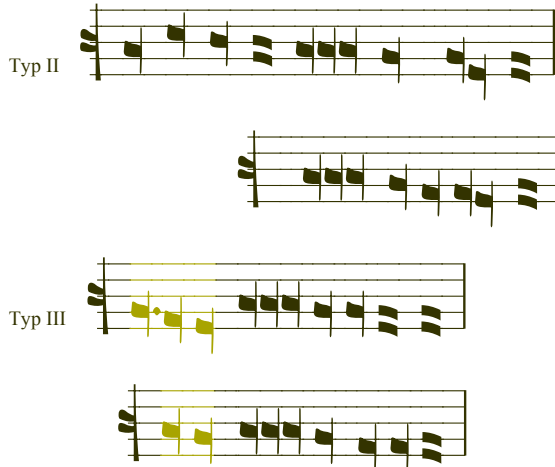


Gr., 12.-14. stor. // Typ I



⁴⁹ Podrobnejšie v odseku o *mreži*.

⁵⁰ Za koincidenciu považujeme prítomnosť byzantskej #*prekladky* na mieste znamennej *prekladky* alebo *mreže*.



M-a/G – Mreža / Мрежа

⇒ **Mreža** je po *prekladke* druhý M-variant *strednej kulizmy*, s frekvenciou výskytu o niečo menšou.⁵¹ Uzatvára spravidla vnútorné významové celky.⁵² Niekedy sa v RI interpretuje melódiou *prekladky*.

Základný variant *mreže* má jednoduchú, prípadne žiadnu anabázu:

	A	c	C	
S408	♭	♭	♭	♭
16.-17. stor.	♭	♭	♭	♭
RI	♭	♭	♭	♭
J029	♭	♭	♭	♭
sD2	♭	♭	♭	♭
SI	♭	♭	♭	♭

var.	♭	♭	♭
var.	♭	♭	♭

⁵¹ Vskr 3, 4, 6, 9, SSD 3-7, st. 2/8, 3/12-14, 5/24,25,28, 6/31,32, 8/40,43-5, 9/47-9,50,52, sD2, Step, SA6.

⁵² Na konci irmosu stojí len v st. 6/31 a v RI sa prekladá ako kulizma. Inak ako koncový popevok ju nájdeme len v Step, avšak tu ide o spevy s osobitnou melodikou.

Keďže mreža nemá deklamáciu, vyšší počet slabík kóla sa rieši dlhšou anabázou. Jej najčastejšie predĺženia sú nasledovné:

	A c		A c		A c
S408		16.-17. stor.		16.-17. stor.	
16.-17. stor.					
J002		RI		J002	
				iné RI	

⇐ *Mreža* nadväzuje na dve rôzne sekvencie z S407.

I. Vlastný „etymologický“ predchodca *mreže* je v S407 sekvencia, ktorá sa takmer nelíši od novej mreže rukopisov 16.-17. storočia. Pozoruhodná je len zámena predposledného znaku *derbicou* (↗\) v stupňových antifónach – tu išlo zrejme o iný popevok, ktorý bol reformou priklonený k *mreži*.⁵³

S407

	=
	=
	=
	=

II. Neumy a melódia *mreže* sa objavujú po reforme aj tam, kde bol v S407 sekvencie, z ktorých sa vyvinula *prekladka*.

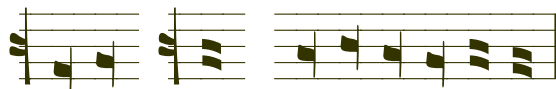
S407

	=
	=
	=

⇔ Znamenná *mreža* má presvedčivé strednobyzantské paralely len v irmosoch. Túto formulu v stichirách na mieste znamennej *mreže* nahrádza spravidla *#previvka*.

⁵³ Na troch miestach sa melódia rozšírila do veľkospevného záverového *lica*, ktorý nazývame *voznos široký*.

Gr., 12.-14. stor. // Typ I



Typ II

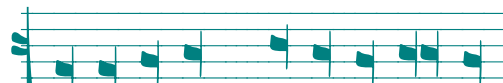


#*Mreža* ako jeden z mála popevkov 7. hlasu si zachoval podstatné črty kadencie až do chrysanthovských čias.

Gr., 12.-14. stor.



Gr., 18.-20. stor.



V Step má znamenná #*mreža* osobitnú paralelu. Túto formulu v irmosoch a stichirách nenájdem:



M-a,c/G – Koleso / Колесо

⇒ **Koleso (kľuč)** je v 7. hlase záverový popevok a nájdeme ho v stupňových antifónach a niektorých stichirách.⁵⁴ Jeho prístupka má tri rôzne varianty.

A) 16.-17. stor. R+S c C

var.

RI

var. L1709

B) 16.-17. stor.

RI

var.

C) S408 var.

16.-17. stor. var.

RI

var.

⁵⁴ Step 1a (sporné), 2a,b, 3a,b,c.

Trieda Θ

Tematizmy (fity) a hypostázy (licá)

Θ - a/c* – *Fita so zmeicou*/ΘΉΤΑ ΣΟ ΖΜΕΪΚΟΥ

⇒ *Fita so zmeicou*⁵⁵ je v 7. hlase výnimkou, nachádza sa iba v dvoch stĺpových irmosoch (9. pieseň).

S408

16.-17. stor.

RI

The image shows three lines of neumes for S408. The first line has three 'u' shaped neumes followed by a colon and a symbol resembling a theta with a vertical line. The second line has a similar pattern with a different symbol. The third line has a similar pattern with a different symbol. Below these is a staff with a red line above it, containing a series of notes with stems pointing down, labeled 'RI'.

⇐ *Fita so zmeicou* v 7. hlase je poreformná (pol. 15. stor.) invencia na troskách ťažkého popevku triedy M:

S407

The image shows two lines of neumes for S407. The first line starts with a large sigma symbol followed by three 'u' shaped neumes, a vertical line, and a symbol resembling a theta with a vertical line, followed by an equals sign and a sequence of notes and symbols. The second line starts with a large sigma symbol followed by a vertical line, an equals sign, and a sequence of notes and symbols.

⇔ Znamenná *fita so zmeicou* má na oboch miestach svojho výskytu rovnakú strednobyzantskú paralelu. Tá dobre zodpovedá neumom v S407:

S407

Gr., 12.-14. stor., typ I

RI

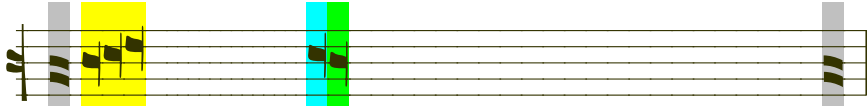
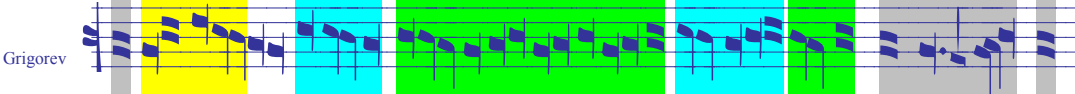
The image shows two lines of neumes for S407. The first line starts with a large sigma symbol followed by three 'u' shaped neumes, a vertical line, and a symbol resembling a theta with a vertical line, followed by an equals sign and a sequence of notes and symbols. The second line starts with a large sigma symbol followed by a vertical line, an equals sign, and a sequence of notes and symbols. Below these is a staff with a red line above it, containing a series of notes with stems pointing down, labeled 'RI'.

⁵⁵ St. 9/50,52.

⇔ Znamenná *fita kudriava* má v nám dostupných prameňoch málo paralel. Formuly s charakterom fity nájdeme iba v SSD 5 a step 2c, ale nie sú zhodné.


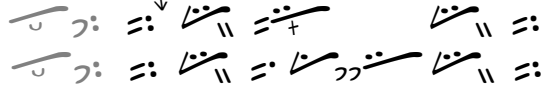

Gr., 12.-14. stor.// SSD 5  Step 2c 

Napriek jej jednoduchosti formulu v SSD 5 považujeme za kostru znamennej *fity kudriavej*, ktorá jednotlivé tóny rozvinula v zdvojení klesajúceho motívu a v následnej skutočne štedrej exegéze. Porovnanie naznačíme s použitím ruského variantu fity:

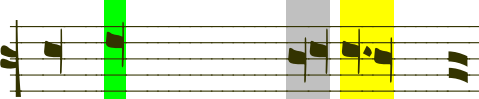
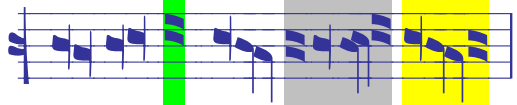
Gr., 12.-14. stor.  Grigorev 

Θ-b/b – Fita (141) „Syn“

⇒ *Fitu č. 141* zo zoznamu Grigoreva nájdeme trikrát v stichire Anat 8 – na slovách „*Syn*“, „*izlivája*“, „*hriadyj*“ (so zdvojenými motívmi). Fitu preklad SI ignoruje a ani v RI ju nenájdeme. V neumových rukopisoch, ktoré sú nám dostupné, je zapísaný iba jej rozvod.

Grigorev  16.-17. stor.  Grigorev 

⇔ Strednobyzantská paralela k tejto *fite* (iba nad slovom *izlivája*) síce nemá charakter fity, ale dá sa v nej nájsť kostra znamennej melódie:

Gr., 12.-14. stor.  Grigorev 

⊖ -IG – Fita dvojestrelná / ΘΗΤΑ ΔΒΟΣΤΙΡΕΛΗΛΑ

⇒ *Fita dvoječelná* sa v 7. hlase nachádza trikrát v stichirách oktoichu.⁵⁸ Všetky nám dostupné rukopisy ju uvádzajú výlučne v rozvoде, takže jej identifikácia bola možná len na základe porovnania melódie v SI a u Grigoreva. Ruténsky variant nie je doložený, ale vzhľadom na podobnosť s *fitou kudriavou* v druhej časti je možné aspoň čiastočne stanoviť aj ten.

Grigorev

S417

S429

SI

Grigorev

RI-hypot.

⇔ Strednobyzantské paralely k *fite dvojestrelnej* majú viacero variantov, ide však nepochybne o jednu formulu.


Gr., 12.-14. stor.


Prvý z tvarov je skrátением byzantskej *#fity kudriavej*, čo zodpovedá zhruba vzťahom medzi znamennými fitami. Priamemu porovnaniu so znamennou melódiou sa však nepoddáva.

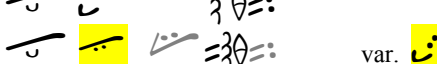

⁵⁸ Anatol 3,7, Anast 7.


Θ-c/G – Fita strastná

⇒ **Fita strastná** sa v 7. hlase nachádza iba v antifónach utierne Strastí (SA6cd)⁵⁹. Máme ju k dispozícii iba podľa J002 (štyrikrát). V notovom zápise, kde stoja dve takéto fity za sebou, sa prvá skrakuje „po čiaru“, čo má azda oporu v J029.

S407 

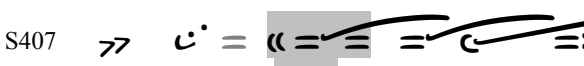
S408 


16.-17. stor.  var. 

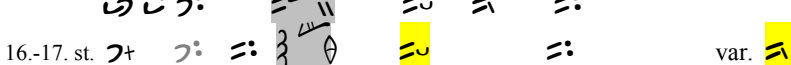

RI 

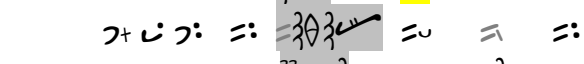
Θ -/D – Fita dvoječelná / ΘΨΤΑ ΔΒΟΕΨΕΛΗΛΛ

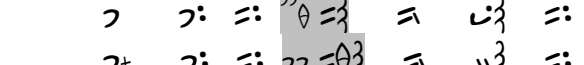
⇒ **Fita dvoječelná** sa v 7. hlase nachádza iba v antifónach utierne Strastí (SA6ab). V neumoch sa až do konca 15. storočia zapisuje len ako *lico*,⁶⁰ bez znaku *fity*, ale aj bez neskoršieho typického znaku *dva* v *čelnu*. Po reforme sa z *lica* stáva *fita*, avšak jej zápis nie je ustálený.

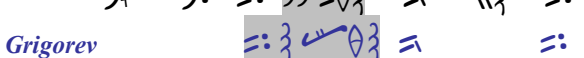
S407 

S408 

16.-17. st.  var. 







Grigorev

⁵⁹ Fita sa na Strastiach vyskytuje v 3., 6., 7., 8. hlase.

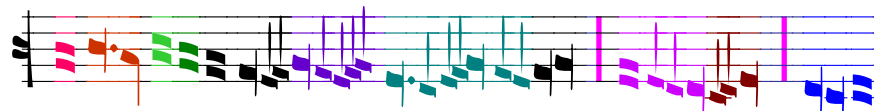
⁶⁰ Sivým pozadím spájame znaky stojace nad jednou slabikou. Ostatné znaky zodpovedajú jednej slabike. Podobne v notách oddeľujeme (J002) zvislými čiarami skupiny nôt prislúchajúce rôznym slabikám. Vzťah neumov k notám sa však nedá spoľahlivo určiť – zápis RI, najmä VS a J039, je nepresný.

Melodická interpretácia

Kým J002 je dĺžkou porovnateľné s ruskou melódiou, J039 a VS sú nielen štedrejšie v exegéze fity, ale aj zdvojujú prvú časť melódie. Predsa však majú všetky varianty zhodnú štruktúru, čo demonštrujeme farebne – použitím rovnakých farieb pre ekvivalentné motívy.

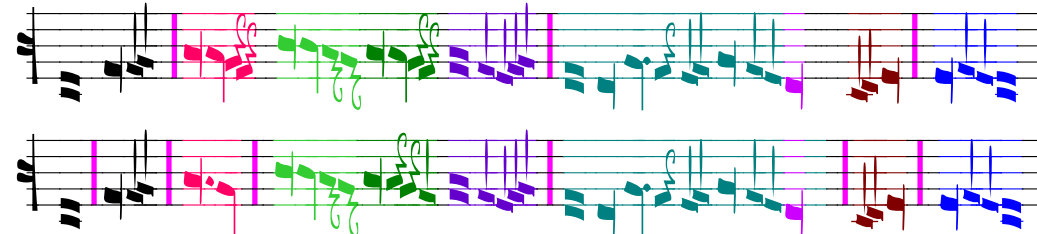
a) Grigorev

Handwritten musical notation above the staff: $\approx \{ \text{melody} \}$ and $\approx \approx$



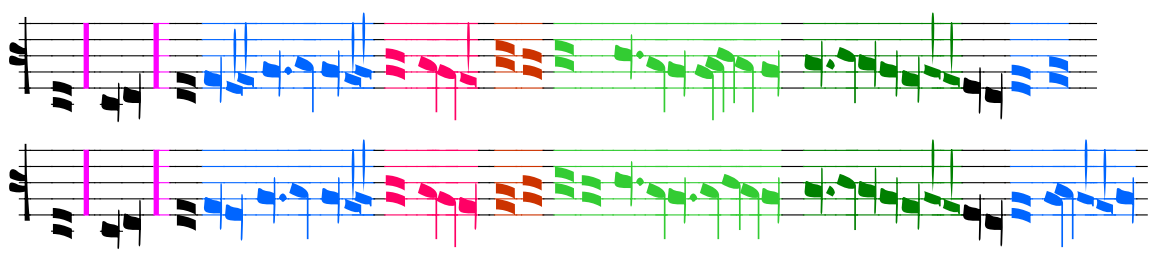
b) J002

Handwritten musical notation above the staff: $\approx \approx \approx \approx \approx \approx \approx$

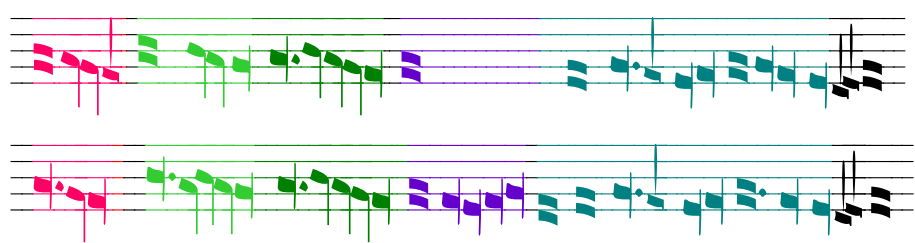


c) J039 // VS

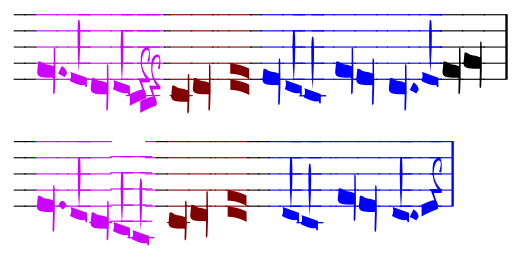
Riadok I:



Riadok II:




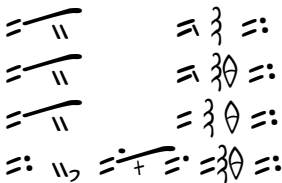
Riadok III:

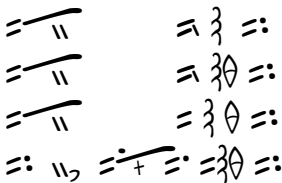


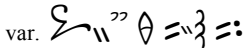
Fita strelo-složitná

⇒ *Fita strelo-složitná* je názov pre melizmatický rozvoj slova „Dnes“ v antifónach utierne Strastí (SA6ab). Zápisom a melodicky sa podobá na *fitu dvojestrelnú* a *skorovodnú*, ale koincidencia nie taká, aby sme mohli hovoriť o identite.

S407 

S408 

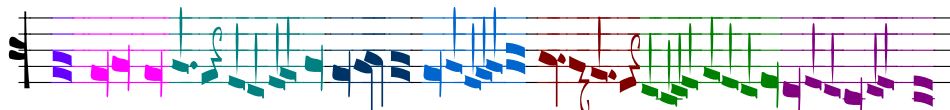
16.-17. st. 

var. 

Melodická interpretácia

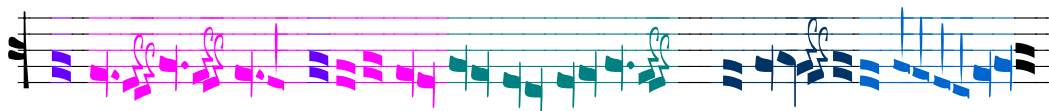
Podobne ako pri *fite dvoječelnej*, melódia v J002 je výrazne kratšia oproti J039 a VS, ktoré sú štedrejšie v exegéze a opäť zdvojujú (s odlišnou exegézou) prvú časť melódie. Zhodnú štruktúru opäť demonštrujeme farebne.

a) J002

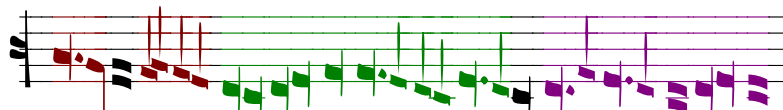


b) J039 // VS

Riadok I:



Riadok II:



Záver

7. hlas patrí ku kompozične najjednoduchším a počtom použitých formúl je zrejme medzi všetkými hlasmi najúspornejší, čo vynikne zvlášť výrazne, ak by sme pri zostavovaní zoznamu popevkov nebrali do úvahy stupňové antifóny. Porovnanie popevkov ZR zo 17. storočia s formulami strednobyzantských nápevov 12.-14. storočia ukazuje príbuznosť a blízkosť oboch tradícií.

© 2010 www.irmologion.nfo.sk